MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Ottubru, 2008

Citazzjoni Numru. 405/1987/1

Anthony Mifsud.

vs

Supretendent Carmelo Bonello, Supretendent Joseph Psaila, u Kummissarju tal-Pulizija.

Il-Qorti,

<u>I. PRELIMINARI.</u>

Rat ic-citazzjoni attrici datata 26 ta' Mejju 1987 a fol. 1 tal-process, u pprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Victor Borg Costanzi fejn gie premess:-

Illi l-attur, ex-P.C. 1810 Anthony Mifsud, kien gie mressaq quddiem il-Qorti Kriminali tal-Magistrati ta' Malta fil-15 ta'

Gunju 1982 taht arrest u akkuzat b'korruzzjoni u komplicita` fil-harba mill-Habs Civili ta' zewg prigunieri, Louis Bartolo u Ahmed Khalil Habib

Illi wara process quddiem Gurija l-attur gie misjub mhux hati skond il-verdett tal-Gurija u b'sentenza tad-19 ta' Gunju 1985 gie liberat minn kull akkuza. Illi l-imsemmija procedura kriminali kontra l-attur ittiehdu a bazi ta' dikjarazzjonijiet estorti mill-konvenuti Supretendent Carmelo Bonello u Supretendent Joseph Psaila, subalterni tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija, bi vjolenza fizika, theddid u biza'.

Illi skond l-artikolu 6 tal-Oridinanza II tal-1961 *"Il-Kummissarju (tal-Pulizija) ghandu jkollu l-kmand, direzzjoni u sorveljanza tal-Korp",* u ghalhekk ghandu wkoll ir-responsabbilta` legali ghall-imgieba tal-membri ta' l-istess Korp tal-Pulizija.

Illi l-attur sofra danni konsistenti f'telf ta' paga u *"loss of earNing capacity"* u telf ta' reputazzjoni bhala rizultat tal-proceduri kriminali mehuda kontra tieghu, u baqa' minghajr impjieg sal-11 ta' Mejju 1987, *stante* li huwa baqa' jinzamm taht arrest preventiv sad-data meta gie liberat, cioe` 19 ta' Gunju 1985.

Illi l-konvenuti, debitament interpellati, baqghu inadempjenti.

Illi din il-Qorti in forza ta' sentenza tat-30 ta' Marzu 1987 fil-kawza fl-ismijiet **"Kummissarju tal-Pulizija, Kmandant tal-Forzi Armati ta' Malta u Accountant General vs Anthony Mifsud"** (Citazzjoni nru. 324/86 G) ipprefiggiet lill-attur odjern terminu ta' xahrejn sabiex igib 'il quddiem b' kawza l-pretensjoni tieghu.

Illi ghalhekk l-istess attur talab lill-konvenuti, jew min minnhom, jghidu ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex:-

1. Tiddikjara lill-konvenuti, jew min minnhom, responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur kif fuq inghad, prevja d-dikjarazzjoni illi l-imsemmi proceduri kriminali

kontra tieghu ttiehdu a bazi ta’ dikjarazzjonijiet estorti mill-konvenuti Supretendent Carmelo Bonello u Supretendent Joseph Psaila, subalterni tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija, bi vjolenza fizika, theddid u biza’;

2. Tillikwida d-danni hekk sofferti mill-attur;

3. Tikkundanna lill-konvenuti, jew min minnhom, ihallsu lill-attur dik is-somma dikjarata bhala dovuta *in linea* ta’ danni.

Bl-ispejjez, inkluz dawk ta’ l-ittra ufficjali tas-27 ta’ Gunju 1985, kontra l-konvenuti li huma ngunti ghas-subizzjoni, u bl-imghax skond il-ligi.

Rat id-dikjarazzjoni flimkien mal-lista tax-xhieda ta’ l-attur a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat li din il-kawza kienet appuntata ghas-smigh minn din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Joseph A. Filletti ghas-seduta tal-2 ta’ Mejju 1988.

Rat in-nota ta’ l-Onorabbli Qorti l-Imhallef Joseph A. Filletti a fol. 6 tal-process li permezz taghha astjena milli jiehu konjizzjoni tal-kawza.

Rat id-digriet ta’ l-Onorabbli Qorti l-Imhallef Victor Borg Costanzi datat 4 ta’ Dicembru 1987 fejn appunta il-kawza ghas-smigh ghat-2 ta’ Mejju 1988.

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenut is-Supretendent Joseph Psaila datata 4 ta’ Jannar 1988 a fol. 10 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi preliminarjament kull azzjoni ‘*ex delicto vel quasi delicto’* hi preskritta bit-terminu ta’ sentejn;

2. Illi, bla pregiduzzju ghall-ewwel eccezzjoni, fil-mertu t-talbiet ta’ l-attur huma nfondati ghaliex bazati fuq premessi foloz *stante* li l-eccipjenti ma ha l-ebda dikjarazzjoni minn ghand l-attur “bi vjolenza fizika, theddid u biza.”

3. Illi, bla preguddizzju ghall-ewwel u t-tieni eccezzjoni, il-premessa l-ohra li l-attur kellu "*loss of earning capacity*" (*lucrum cessans*) hi ghal kollox infondata *stante* li l-Kodici Civili (**artikolu 1405**) tikkontempla "telf ta' qligh 'l quddiem" f'kaz biss fejn tirrizulta "inkapacita `ghal dejjem, totali u parzjali".

4. Illi bl-istess mod il-premessa dwar "telf ta' reputazzjoni" hi ghal kollox infondata *stante* li l-ligi taghna tipprovdi biss danni materjali u mhux ghal danni morali komprizi '*pain and suffering'.*

5. Illi subordinament u specifikatament b'referenza ghall-lista tax-xhieda ta' l-attur kull xorta ta' evidenza fil-preoceduri kriminali mhix ammissibbli fil-proceduri odjerna ladarba l-istess xhieda tista' tinghata '*viva voce*'.

6. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut is-Supretendent Joseph Psaila a fol. 10 u 11 tal-process.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut is-Supretendent Carmelo Bartolo datata 4 ta' Jannar 1988 a fol. 12 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi t-talbiet attrici huma ghal kollox infondati fil-fatt u fid-dritt u konsegwentament ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-attur.

2. Illi fi kwalunkwe kaz u bla pregudizzju ghas-sueccepit, l-esponent jirrespingi kull addebitu personali fil-konfront tieghu.

3. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut is-Supretendent Carmelo Bonello a fol. 13 u 14 tal-process.

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija datata 4 ta’ Jannar 1988 a fol. 15 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi preliminarjament hu mhux edott mill-fatti kif migjuba fic-citazzjoni.

2. Illi subordinatament u bla pregudizzju hu, jigifieri l-Kummissarju tal-Pulizija odjern, mhux il-legittimu kontradittur f’ din l-kawza *stante* li hu assuma l-kmand, direzzjoni u sorveljanza tal-Kap tal-Pulizija biss fl-20 ta’ Gunju 1987, meta l-fatti premessi fic-citazzjoni jirrisalu ghaz-zmien meta l-Kummissarju tal-Pulizija kienet persuna ohra u ghalhekk hu ghandu jigi liberat mill-osservanza tal-gudizzju.

3. Illi subordinatament u bla pregudizzju ghall-ewwel zewg eccezzjonijiet, it-talbiet attrici huma nfondati fid-dritt u fil-fatt fil-konfront tieghu.

4. Illi hu ma ghandu jbati ebda spejjez.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija Kurunell John Spiteri *a tergo* ta’ fol. 15 u fol. 16 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Victor Borg Costanzi tat-2 ta’ Mejju 1988 fejn il-Qorti ddikjarat illi waqt il-kariga tieghu ta’ Avukat Generali tar-Repubblika hu kien ha konjizzjoni tal-proceduri rigwardanti l-harba mill-Habs Civili ta’ Louis Bartolo u Hamed Kalih Habib u kien ta parir dwar dan is-suggett u ghalhekk hu astjena milli jiehu konzjizzjoni tal-kawza.

Rat id-digriet tal-Onorabbli Qorti l-Imhallef Wallace Philip Gulia fejn appunta l-kawza ghas-smigh ghas-seduta tas-6 ta’ Gunju 1988.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ulterjuri tal-konvenut Carmelo Bonello datat 4 ta' Ottubru 1989 a fol. 37 tal-process fejn eccepixxa illi:-

1. Il-preskrizzjoni ta' sentejn li ghaddew mid-data ta' l-arrest *stante* li din hi kawza ghad-danni li bhala kawzali ghandha l-kwazi delitt.

2. Illi skond il-ligi mhix moghtija fil-ligi taghna azzjoni ta' danni lil min ikun liberat mill-proceduri kriminali.

3. Illi hu nzamm arrest taht l-ordni tal-Qorti u mhux taht l-ordni tal-esponenti, u ghalhekk l-esponent m'ghandux jirrispondi ghal dak li ghamlet il-Qorti u l-Avukat Generali li akkuza.

Rat il-lista tax-xhieda tal-konvenut Carmelo Bonello a fol. 37 tal-process.

Rat id-decizjoni *in parte* moghtija mill-Onorabbli Qorti l-Imhallef Victor Caruana Colombo fis-seduta tad-9 ta' Frar 1990 fejn il-Qorti:- "*tilqa' it-talba ghaz-zewg eccezzjonijiet imsemmijja u tiddikjara l-azzjoni, kwantu diretta kontra l-konvenuti Psaila u Bonello, preskritta fit-terminu ta' l-* ***artikolu 2153 tal-Kodici Civili****. L-ispejjez jithallsu mill-attur".*

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet ulterjuri tal-konvenut il-Kummissarju tal-Pulizija datata 26 ta' Frar 1990 a fol. 62 tal-process fejn eccepixxa:-

1. Illi t-talbiet attrici huma preskritti bit-trapass ta' sentejn mill-15 ta' Gunju 1982 peress li l-azzjoni odjerna hi wahda *ex delicto vel quasi delicto*, u ghalhekk japplika l-**artikolu 2153 tal-Kodici Civili**.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija a fol. 62 u 63 tal-process.

Rat il-verbali tas-seduti kollha mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Frank G. Camilleri.

Rat il-verbali tas-seduti kollha mizmuma quddiem il-Qorti kif hekk illum presjeduta inkluz tas-seduta tad-29 ta' Novembru 2000 fejn il-Qorti nnominat lill-Assistent Gudizzjarju Dr. Josette Demicoli biex tisma' l-provi dwar il-kaz; u tat-30 ta' Ottubru 2007 fejn id-difensuri qablu li l-provi li ngabru fil-kawza Kostituzzjonali Nru. 176/87/2 jghoddu bhala provi f'din il-kawza, u l-istess difensuri ddikjaraw li m'ghandhomx provi izjed; u tat-12 ta' Dicembru 2007 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza in difett ta' ostakolu ghat-13 ta' Marzu 2008.

Rat il-verbal tas-seduta tat-13 ta' Marzu 2008 fejn il-Qorti ordnat is-sospensjoni tal-prolazzjoni tas-sentenza.

Rat il-verbal tas-seduta tal-15 ta' April 2008 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-14 ta' Ottubru 2008 u l-ordni tal-Qorti fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta' Ottubru 2008.

Rat in-noti kollha pprezentati mill-partijiet.

Rat l-atti kollha tar-rikors kostituzzjonali Numru 176/87 fl-ismijiet premessi deciz ukoll illum.

Rat ix-xhieda kollha hemm moghtija.

Rat l-atti kollha pprezentati mill-partijiet u d-digrieti relattivi.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

<u>II. KONSIDERAZJONIJIET.</u>

Illi permezz ta' din il-kawza l-attur qed jitlob danni attwalment sofferti minnu minghand il-konvenuti peress li ttiehdu proceduri kriminali kontrih a bazi ta' dikjarazzjonijiet estorti minnu mill-konvenuti Bonello u Psaila, subalterni tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija, bi vjolenza fizika, theddid u biza'.

Illi huwa ppremetta li minhabba tali dikjarazzjoni huwa gie mressaq quddiem il-Qorti Kriminali tal-Magistrati fil-15 ta' Gunju 1982 taht arrest u akkuzat b'korruzzjoni u komplicita' fil-harba mill-habs civili ta' zewg prigunieri, Louis Bartolo u Ahmed Khalil Habib. Wara process quddiem gurija l-attur gie misjub mhux hati skond il-verdett u b'sentenza tad-19 ta' Gunju 1985 gie liberat minn kull akkuza. Sostna wkoll li l-azzjoni saret ukoll kontra il-Kummissarju tal-Pulizija ghaliex huwa ghandu jkollu l-kmand, direzzjoni u sorveljanza tal-korp u b'hekk ghandu wkoll ir-responsabbilta' legali ghall-imgieba tal-membri tal-istess korp.

Illi l-attur isostni li minhabba dan l-agir huwa sofra danni konsistenti f'telf ta' paga, *loss of earning capacity* u telf ta' reputazzjoni bhala rizultat tal-proceduri kriminali mehuda kontra tieghu, u baqa' minghajr impieg sal-11 ta' Mejju 1987, *stante* li huwa baqa' jinzamm taht arrest preventiv sad-data meta gie liberat fid-19 ta' Gunju 1985.

Illi il-konvenuti Bonello u Psaila ressqu eccezzjoni ulterjuri fis-sens li l-azzjoni odjerna hija preskritta peress li ghaddew sentejn mid-data ta' l-arrest, *stante* li din hi kawza ghad-danni li bhala kawzali ghandha l-kwazi-delitt.

Illi permezz ta' sentenza preliminari moghtija fid-9 ta' Frar 1990 il-Prim'Awla tal-Qorti Civili presjeduta mill-Onorevoli Mhallef Victor Caruana Colombo laqghet iz-zewg eccezzjonijiet u ddikjarat l-azzjoni, kwantu diretta kontra l-konvenuti Joseph Psaila u Carmelo Bonello, preskritta fit-terminu ta' l-**artikolu 2153 tal-Kodici Civili.** Din is-sentenza ghaddiet in gudikat u dan peress li ma sar ebda appell minnha u ghalhekk taghmel stat fil-konfront tal-konvenuti Joseph Psaila u Carmelo Bonello.

Illi sussegwentement il-konvenut l-iehor Kummissarju tal-Pulizija eccepixxa permezz ta' eccezzjoni ulterjuri wkoll li l-azzjoni fil-konfront tieghu hija preskritta *ai termini* ta' l-**artikolu 2153 tal-Kodici Civili.**

Illi din is-sentenza ghalhekk hija limitata fil-konfront tal-konvenut il-Kummissarju tal-Pulizija u l-ewwel punt li ser jigi deciz huwa proprju dak fir-rigward ta’ din l-eccezzjoni ulterjuri tal-Kummissarju tal-Pulizija rigward il-preskrizzjoni hemm eccepita.

Illi din il-Qorti thoss li l-preskrizzjoni a bazi tal-**artikolu 2153 tal-Kodici Civili** tapplika fil-konfront tal-Kummissarju tal-Pulizija ghaliex l-azzjoni *de quo* fil-konfront tieghu hija wahda ta’ danni *ex delicto vel quasi delicto*.

Illi fil-fatt l-azzjoni attrici kontra l-Kummissarju tal-Pulizija u dan dejjem fil-kamp civil, giet promossa kontra tieghu biss ghaliex huwa ghandu l-kmand, direzzjoni jew sorveljanza tal-Korp tal-Pulizija – u tittratta ghalhekk dwar responsabbilta’ akwiljana u mhux ghaliex allegatament huwa kkommetta xi reat. B’hekk fil-konfront tieghu l-applikazzjoni tal-**artikolu 2153 tal-Kap. 16** hija korretta u dan ghaliex jekk wiehed jiehu l-atti inkriminanti fil-konfront tal-konvenuti Carmelo Bonello u Joseph Psaila dawn sehhew bejn il-11 ta’ Gunju 1982 u l-15 ta’ Gunju 1982 u l-azzjoni odjerna saret biss fis-26 ta’ Mejju 2007. L-ittri ufficjali tat-28 ta’ Gunju 1985 u 30 ta’ Marzu 1987 ma interrompewx il-preskrizzjoni ghaliex it-terminu ta’ sentejn kien gja skada mid-data tal-15 ta’ Gunju 1982.

Illi dwar il-kawza kostituzzjonali li hija mertu ta’ azzjoni *ad hoc* japplikaw principji ohra peress li azzjoni kostituzzjonali dwar allegazzjoni ta’ ksur tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem ma hijiex suggetta ghall-preskrizzjoni **(“A.I.C. Joseph Barbara et vs Onor Prim Ministru”** (Q.K. – 7 ta’ Ottubru 2007) u dan apparti r-responsabbilta’ ta’ l-istess ufficjal f’kawzi kostituzzjonali kif deciz fil-kawza fl-ismijiet **“Joseph Mary Vella et vs Il-Kummissarju tal-Pulizija et”** (Q.K. – 6 ta’ Awissu 2001) applikati fis-sentenza tallum fl-ismijiet **“Anthony Mifsud vs Supretendent Carmelo Bonello”** (Rikors 176/1987).

Illi hawn il-Qorti bir-rispett tinnota li hemm differenza bejn l-azzjoni kif intavolata kontra l-Kummissarju tal-Pulizija u l-azzjoni kontra l-konvenuti l-ohra, u dan peress li l-

allegazzjoni fil-konfront taghhom jikkostitwixxu l-allegazzjoni ta' kommissjoni ta' reat u ghalhekk fil-konfront taghhhom kellha tapplika preskrizzjoni a bazi tal-**artikolu 2154 tal-Kap. 16.**

Illi jirrizulta li gie deciz mod iehor f'sentenza fl-ismijiet premessi fuq indikata datata 9 ta' Frar 1990, liema sentenza llum ghaddiet in gudikat, u allura ma hemmx iktar x'wiehed jghid dwar l-istess ghaliex illum hemm *res judicata* fir-rigward u fil-konfront tal-konvenuti Joseph Psaila u Carmelo Bonello, la darba l-attur ma pprezenta ebda appell wara l-istess sentenza.

Illi ghalhekk din il-Qorti tilqa' l-eccezzjoni tal-Kummissarju tal-Pulizija u tiddeciedi li fil-konfront tieghu l-kawza hija preskritta *ai termini* tal-**artikolu 2153 tal-Kap. 16.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tirreferi ghas-sentenza datata 9 ta' Frar 1990 fil-kawza fl-ismijiet premessi fejn laqghet iz-zewg eccezzjonijiet tal-konvenuti Joseph Psaila u Carmelo Bonello u ddikjarat l-azzjoni, kwantu diretta kontra l-istess konvenuti Joseph Psaila u Carmelo Bonello, preskritta fit-terminu ta' l-**artikolu 2153 tal-Kodici Civili** bl-ispejjez kontra l-attur, u **tilqa' l-eccezzjoni ulterjuri tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizja b'dan li tiddikjara li l-azzjoni attrici fil-konfront tieghu hija preskritta a bazi tal-artikolu 2153 tal-Kap. 16** u b'hekk **tichad it-talbiet tal-attur ukoll fil-konfront tal-konvenut il-Kummissarju tal-Pulizija.**

Bl-ispejjez ta' din id-decizjoni kontra l-attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------